

the content of «technical» realization of three special methods during criminalistic cognition: criminalistic identification, criminalistic diagnostics and criminalistic classification. Criminalistic technics (as a system of knowledge) is a branch of the special part of criminalistic theory describing and explaining regularities of emergence of materially fixed traces during investigation of criminal offences. It's for finding and examining concrete technical means, knowledge and skills are already worked out and recommended.

Keywords: technical reality, technics, investigation of criminal offences, theory of criminalistics, criminalistic technics.

УДК 343.98

А. Л. Дудніков, доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент

СПОСІБ ЗЛОЧИНУ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Досліджено проблемні питання криміналістичних взаємозв'язків способу злочину у сфері економічної діяльності з іншими елементами криміналістичної характеристики. На підставі цього аналізу зроблено висновки щодо місця способу злочину в системі елементів криміналістичної характеристики злочинів у сфері економічної діяльності та значення такого підходу для модернізації й удосконалення методик розслідування.

Ключові слова: криміналістична характеристика злочинів у сфері економічної діяльності, спосіб злочину, криміналістичні ознаки злочину.

Сучасні методики розслідування злочинів базуються на їх криміналістичних характеристиках. Проблемами криміналістичної характеристики злочинів займався багато вчених-криміналістів, у тому числі такі відомі, як професори Р. С. Белкін, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, Г. А. Матусовський та ін. Криміналістична характеристика як джерело відомостей про певні види злочинів виконує інформаційну функцію, являє собою єдину інформаційну систему. Отримання й використання такої інформації можливо шляхом аналізу відомостей, що належать до окремих елементів криміналістичної характеристики певного виду злочинів і встановленню зв'язків між ними. Зазначені елементи пов'язані між собою різними формами кореляційних залежностей та утворюють систему, у структурі якої значення кожного з елементів неоднакове, урахувуючи характер злочину. Аналіз кримінальних проваджень стосовно злочинів у сфері економічної діяльності показує, що значна їх кількість учиняється способами, ознаки яких не завжди очевидні. У таких ситуаціях ключовим елементом є спосіб, його знання й опис у системі криміналістичної характеристики. Це пояснюється також тим, що тут, на відміну від багатьох інших видів злочинів, установлення способу дозволяє порівняно легко й швидко встановити та викрити винних осіб і з'ясувати інші обставини предмета доказування.

Доречно буде відмітити, що навіть криміналісти, які ставили під сумнів необхідність розроблення криміналістичної характеристики, указували, що серед її елементів є один дійсно криміналістичний елемент – спосіб учинення й приховування злочину та сліди, які він залишає¹.

Але залежно від слідчої ситуації ключове значення при розслідуванні злочинів у сфері економічної діяльності можуть мати різні елементи криміналістичної характеристики: спосіб злочину, обстановка вчинення злочину (зокрема, галузь господарства, вид виробничої діяльності, виробничий підрозділ, система контролю тощо), безпосередній предмет злочинного посягання, особа злочинця, типові сліди. Кожен із них виявляється через певні криміналістично значущі ознаки, знання яких дозволяє більш ефективно розслідувати злочини цієї групи. Криміналістичну характеристику злочинів у сфері економічної діяльності вирізняє помітна вага однозначних зв'язків між її елементами. Такий характер мають зв'язки способу злочину з службовим становищем його учасників, обстановкою злочину, безпосереднім предметом. Водночас така обумовленість може бути не завжди. Проаналізуємо зв'язки способу злочину у сфері економічної діяльності з деякими елементами криміналістичної характеристики. Вони належать до діяльності суб'єкта і є інтегруючими в системі злочину.

Спосіб злочину у сфері економічної діяльності – предмет злочинного посягання. Спосіб злочину значною мірою детермінується предметом посягання, нерозривно з ним пов'язаний. Він суттєво впливає на зміст дії, бо при вчиненні злочину злочинець вимушений використовувати такі прийоми та методи впливу на предмет, які зумовлені його властивостями, особливостями обігу, зберігання й використання. Наприклад, для розкрадань товарно-матеріальних цінностей застосовують одні способи, а для розкрадань грошей – інші.

Злочинці, посягаючи на певні матеріальні об'єкти, порушують їх фізичну цілісність, змінюють їх стан, місце знаходження, функціонування. Це допомагає встановити місце, час (оскільки місце знаходження предмета посягання зумовлює місце та час дій), спосіб, факти використання певних знарядь, засобів, пристосувань та інші обставини вчинення й приховування злочину. Крім того, ознаки предмета злочинного посягання мають важливе значення для проведення різних слідчих і розшукових дій.

Характеризуючи предмет злочинного посягання у сфері економічної діяльності, слід відмітити, що останніми роками з'явилися нові види майна, які стали таким предметом – речі, матеріальні цінності або грошові кошти, тобто майно, яке має різне призначення, споживчу цінність, властивості, ознаки тощо. Наприклад, матеріальні цінності можуть бути у вигляді сировини, матеріалів, пального, напівфабрикатів, готової продукції, товарів різних видів і призначення, мистецьких та історичних цінностей.

Предметом посягання при вчиненні багатьох злочинів у сфері економічної діяльності є грошові кошти у вигляді білетів Національного банку

¹ Белкин Р. С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. М.: НОРМА, 2001. С. 223.

України, державних казначейських білетів, іноземної валюти, монетарних металів, фінансових і платіжних документів, акцій, облігацій, ощадних сертифікатів, приватизаційних паперів, пластикових платіжних карт, комп'ютерної фінансової інформації, безготівкових коштів.

Коли службове становище злочинців відкриває їм вільний доступ до матеріальних цінностей або коштів, способи злочинців, а, відповідно, і системи слідоутворень будуть суттєво відрізнятися від тих способів, якими користуються співробітники того самого підприємства, якщо їх функціональні обов'язки обмежують доступ до цих предметів злочинного посягання. Тому дії керівника виробничого підрозділу будуть суттєво відрізнятися від дій завідувача складу готової продукції, бо вони мають різний доступ до майна. Така залежність є об'єктивними підставами для встановлення взаємозв'язку «предмет злочинного посягання – спосіб злочину – особа злочинця».

Спосіб злочину у сфері економічної діяльності – особа злочинця (злочинців). Спосіб тісно пов'язаний із суб'єктами злочинів цього виду, залежить від особливостей осіб. Дані про особу злочинця є важливим компонентом криміналістичної характеристики. Особа злочинця вивчається з різних точок зору: кримінально-правової, кримінологічної, оперативно-розшукової, психологічної. У кримінальному праві до обставин суб'єктивного характеру, які розглядаються як окремі детермінації способу вчинення злочину, відносять потреби, мотиви, цілі злочинного діяння, а також морально-психологічні якості особи, які впливають на спосіб виконання злочинних дій.¹ Серед останніх можна назвати відношення до соціальних і моральних цінностей, характер, темперамент, звички та ін. Але така детермінованість означає не невідворотність, а лише можливість учинення злочину за сприятливих умов.

Особа злочинця – це складний комплекс ознак, що його характеризують, властивостей, зв'язків і відносин, його духовний світ, які беруться у взаємозв'язку із соціальними та індивідуальними життєвими умовами, котрі певною мірою впливають на вчинення злочину. Інформацію про особу злочинця як елемент криміналістичної характеристики становлять усі дані, які можуть бути використані для визначення напрямів розслідування, способів злочину, викриття злочинця та вирішення інших завдань розслідування.

Для характеристики осіб, які вчиняють злочини у сфері економічної діяльності, велике значення мають кримінологічні дані². Вони включають в себе соціально-демографічні та кримінально-правові ознаки, соціальні прояви в різних сферах, психологічні особливості.

До групи соціально-демографічних ознак належать вік, рівень освіти, соціальне становище, сімейних стан, місце проживання, житлові умови тощо. Ознаки, які містять інші групи: службове становище, колишні судимості,

¹ Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность. Харьков: Юрид. ин-т, 1982. С. 75.

² Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков: Консум, 1999. С. 64.

жага до наживи, безпринциповість, аморальна поведінка та інші особисті характеристики й фізичні властивості, у певних слідчих ситуаціях сприяють правильному висуненню та більш оперативній перевірці слідчих версій щодо суб'єкта злочину, його дій. Слід також відмітити, що злочинці, які вчиняють зазначені діяння, мають досить високий рівень освіти, значний обсяг знань і професійну практику, уміють добре використовувати економічні та правові прогалини на свою користь.

Серед факторів, які детермінують спосіб злочину, помітну роль відіграють психологічні властивості особи злочинця, його погляди, переконання, звички, навички. Вони виявляються в діяльності людини, визначають особливості психологічних процесів і станів, утворюють його характер. Вплив психологічних властивостей на формування способу може зробити його неповторним для іншої особи і, навпаки, повторюватися в одній особі.

Риси характеру злочинця виявляються тоді, коли він обирає спосіб злочину та при його реалізації (ігнорування шкоди, яку він спричиняє суспільству й людям своїми діями, жадібність, хитрість, несправедливість, прагнення до накопичення, здирицтва, зневага до людей, жорстокість, егоїзм, обережність тощо). Найбільш криміналістичне значення серед психічних властивостей особи мають навички, оскільки вони індивідуальні, відносно стійкі, здатні до матеріального відображення, варіаційні.

Для з'ясування даних про особу злочинця необхідно, насамперед, визначити коло осіб, які могли брати участь у вчиненні злочину. Стосовно цієї категорії кримінальних проваджень, то найчастіше це посадові або матеріально-відповідальні особи, у яких була виявлена нестача або лишки товарно-матеріальних цінностей, коштів; особи, які брали участь у виробництві, транспортуванні або реалізації продукції.

Порівняно з іншими злочинцями особи, які вчиняють злочини у сфері економічної діяльності, більш адаптовані, краще пристосовуються до різних соціальних умов і їх змін, вони набагато краще орієнтуються в соціальних нормах і вимогах, більш стримані, уміють добре контролювати свою поведінку. Більшість із них не мають труднощів у встановленні суспільних контактів, уміють привертати до себе увагу оточуючих, у багатьох зустрічаються такі риси, як бажання бути лідером, потреба в соціальному визнанні. Вони можуть навіть користуватися авторитетом у певних колах суспільства. Це не тільки впливає на обрання злочинцями способу злочину та створення для нього сприятливих умов, а й використовується ними для протидії розслідуванню¹.

Економічні злочини за своєю природою мають практично організований характер. Злочини у сфері економічної діяльності є їх різновидом і найчастіше вчиняються за попередньою змовою та об'єднаними зусиллями декількох матеріально-відповідальних і посадових осіб, які можуть працювати в різних підрозділах, а інколи й на різних підприємствах (організаціях). І це

¹ Волобуєв А. Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна у сфері підприємництва. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. С. 79.

зрозуміло, оскільки злочини у сфері економічної діяльності оформлюються різними фіктивними документами, підписуються різними посадовими та матеріально-відповідальними особами.

Усі злочинні групи та організації являють собою складні утворення, до яких входять лідер, активні члени й рядові учасники. Маючи розвинуту функціональну структуру, організована група має можливість використовувати складні способи вчинення й приховування злочинів у сфері економічної діяльності, що пов'язані з їх ретельною підготовкою, застосуванням технічних засобів, транспорту, хитромудрими прийомами. Це дозволяє суб'єктам тривалий час ухилятися від кримінальної відповідальності та значно ускладнювати розслідування, що підвищує рівень їх суспільної небезпеки.

У сучасних умовах економічна злочинність виходить за межі окремої держави й набуває міжнародного характеру. Вона має тенденцію до трансформації, основними напрямками якої є професіоналізація учасників, ускладнення організаційної структури, комерціалізація. При створенні організованих злочинних груп, які вчиняють злочини у сфері економічної діяльності, може відбуватися взаємне проникнення, з одного боку «білих комірців», а з другого – криміналітету¹. Для виконання спеціальних завдань можуть долучатися колишні співробітники правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники банків.

Особи й дії, які вони вчиняють із зазначеного виду злочинів, мають, насамперед, шахрайську спрямованість. Для досягнення злочинних цілей службові особи використовують технології виробництва та спеціальні знання. Крім того, вони уважно вивчають обстановку вчинення злочинів, зміни, що в ній відбуваються, оцінюють ефективність своєї «діяльності», певною мірою прогнозують застосування тих чи інших способів.

Евристичне значення системи компонентів криміналістичної характеристики полягає в тому, що, використовуючи кореляційні зв'язки між ними, можна від способу злочину у сфері економічної діяльності перейти до встановлення інших компонентів, зокрема осіб злочинців. Така можливість закономірна й логічна, оскільки злочинець і його дії зв'язані в єдиний ланцюг. Особливість цих зв'язків виявляється в тому, що основоположними для них є службове становище особи і, певною мірою, особисті якості злочинців, оскільки можливість застосування того чи іншого способу злочину у сфері економічної діяльності визначається службовими повноваженнями цих осіб. У результаті можна встановити конкретну особу або звузити коло осіб, які вчинили злочинні дії.

Спосіб злочину у сфері економічної діяльності – типові сліди (криміналістичні ознаки злочину).

Для розкриття й розслідування злочинів у сфері економічної діяльності велике значення має такий елемент криміналістичної характеристики, як дані про типові сліди, які визначають прийоми способу. У свою чергу, спо-

¹ Ермилович В. Ф. Криминалистическая характеристика преступлений. Минск: Амалфея, 2001. С. 202.

сіб злочину є джерелом утворення слідів, виявлення й дослідження яких дозволяє розкрити злочин, установити винних, виявити факти, що належать до предмета доказування, та доказові факти.

Проблема дослідження слідів злочину у сфері економічної діяльності тісно пов'язана з ученням про їх ознаки. Якщо звернутися до співвідношення понять «криміналістична ознака злочину» та «слід злочину», то перше з них ширше за друге, оскільки включає в себе не тільки матеріальні сліди, а й відображення в пам'яті людей. У зв'язку з цим для багатьох ознак злочину цієї категорії характерний значний ступінь невизначеності. Більшість ознак злочинів у сфері економічної діяльності є ознаками ймовірних злочинних дій, оскільки вони можуть бути результатом не тільки злочину, а й деяких інших подій.

Викладене дозволяє визначити криміналістичну ознаку злочину у сфері економічної діяльності як факт, безпосередньо або опосередковано пов'язаний з подією злочину, який із різним ступенем імовірності вказує на її наявність і сприяє виявленню, розслідуванню й попередженню злочинів¹. Порівняно з іншими елементами криміналістичної характеристики спосіб злочину потенційно вирізняється найбільшою кількістю ознак, які мають пошуково-криміналістичне значення. Вони тісно взаємопов'язані з відповідними стадіями способу злочину – приготуванням, учиненням і приховуванням. Ознаки також відображають структурні компоненти способу – прийом, окремі дії, спрямовані на здійснення певного способу.

Для виявлення й розкриття злочину у сфері економічної діяльності важливе значення має те, що всі вони схожі стосовно основних рис механізму слідоутворення, кола та характеру носіїв і джерел криміналістично значущої інформації. Ця схожість зумовлена, насамперед, закономірними зв'язками злочинів із професійною діяльністю, а також її нормативною основою. Функціонування в процесі економічної діяльності коштів, засобів виробництва, контрольної апаратури, сировини, напівфабрикатів, готової продукції, інших предметів, відображення цієї діяльності у фінансових, технологічних, бухгалтерських та інших документах також має суттєвий вплив на механізм відображення злочинів і формування їх слідів (ознак).

Типовими носіями та джерелами інформації про злочини у сфері економічної діяльності є: 1) документи різних видів (друковані, рукописні, відео, аудіо, фото, комп'ютерні та ін.); 2) управлінська, проектна, фінансова, оперативна, облікова, бухгалтерська, лабораторна, технічна, технологічна, виробничо-господарська, статистична та інша документація підприємств, організацій, закладів, а також підприємств, які перебувають з ними в договірних відносинах, документи їх керівних організацій, державних і громадських органів, які виконують нормативно-наглядові функції; 3) різні матеріальні об'єкти, які функціонують у процесі підготовки та здійснення

¹ Дудников А. Л. Криминалистическая система признаков хищений, совершенных путем злоупотребления служебным положением и использование ее данных в расследовании преступлений: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика». Харьков, 1989. 25 с.

відповідної економічної діяльності (обладнання, станки, конвеєрні лінії, машини, апаратура, інструменти, знаряддя праці, технічні засоби, сировина, готова продукція тощо); 4) суб'єкти всіх видів цієї діяльності.

Із числа ознак цих злочинів найбільш значущі ті, які вказують на способи їх підготовки, учинення й приховування. Зокрема, кожна господарська та фінансова операція, яку виконує матеріально-відповідальна або службова особа, оформлюється відповідними документами. Тому будь-яка фіктивна операція, спрямована на вчинення злочину у сфері економічної діяльності, знаходить своє відображення в цих документах. Ознаки у вигляді різного роду відхилень від належного порядку оформлення документів, технології, необхідного стану матеріальних об'єктів являють собою «негативні обставини». Відповідно при пошуку ознак злочину цього виду слід багато працювати з документами, які містять суттєву доказову інформацію про способи його вчинення.

Аналіз слідчої й судової практики показує, що існують кореляційні залежності між такими структурними елементами криміналістичної характеристики злочинів у сфері економічної діяльності, як їх спосіб, типові сліди та особи злочинців, оскільки вид і спосіб злочину перебувають у тісному зв'язку з особою злочинця. Це надає можливість установити вказані елементи шляхом висунення й перевірки слідчих версій. Особливого значення такі залежності набувають у зв'язку з тим, що й розслідування злочинів іде тим самим шляхом: від ознак (слідів) злочинів до встановлення злочинців і їх дій.

Може відбуватися й зворотний процес, коли характеристика способу злочину у сфері економічної діяльності дає відповіді на такі питання: які ознаки злочину можуть бути та де їх шукати. Зрозуміло, що з такими питаннями тісно пов'язано й інше, яке визначає діяльність слідчого – як шукати, шляхом проведення яких слідчих (розшукових) дій.

Практика розслідування злочинів у сфері економічної діяльності підтверджує висновок про те, що для однакових способів в основному характерні ті самі ознаки. Однак слід урахувати, що процес відображення ознак у матеріальному середовищі має ситуаційний характер, тому встановлені кореляційні зв'язки є підставою для висунення й перевірки більш або менш імовірних типових версій. При цьому доцільно, насамперед, перевіряти більш імовірну версію, тобто ту, де відбувся збіг більшої кількості ознак злочину. Це важливо по суті як із точки зору зменшення нерациональних витрат сил, так і засобів розслідування. Ця рекомендація найбільш дієва при виявленні ознак злочину у сфері економічної діяльності, які характерні для вузького кола способів.

Використання таких залежностей особливо важливе на початку розслідування, коли слідчий відчуває суттєвий дефіцит інформації про злочин, його спосіб і особи злочинців. Для подолання таких складнощів і для підвищення ефективності розслідування злочинів у сфері економічної діяльності, зокрема розкрадань, були запропоновані табличні схеми та комп'ютерна програма, які базуються на кореляції між ознаками, способами

та особами злочинців.¹ Такий підхід заслуговує на увагу й подальший розвиток. У результаті це дозволяє в найскладніших ситуаціях висувати обґрунтовані слідчі версії щодо цих елементів криміналістичної характеристики, конкретизувати процес планування розслідування та призначати проведення певних слідчих (розшукових) дій.

Криміналістична характеристика як один із найбільш важливих компонентів структури окремої методики розслідування злочинів є основою для методичних рекомендацій, для вирішення певних завдань слідчої практики, сприяє більш швидкому та ефективному прийняттю слідчим рішень.

Залежно від обставин ключове значення при розслідуванні злочинів у сфері економічної діяльності можуть мати будь-які з проаналізованих елементів криміналістичної характеристики. Але, як доводить проведений аналіз і слідча практика, для цього виду злочинів саме спосіб займає особливе, домінуюче положення. Він є системоутворюючим елементом криміналістичної характеристики, пов'язаний з іншими залежностями високого ступеня ймовірності. Це пояснюється тим, що спосіб найбільш інформативний і в ньому (через нього) повно відображаються всі компоненти процесу підготовки, вчинення й приховування злочину у сфері економічної діяльності.

Дослідження способів злочинів є джерелом для новітніх рекомендацій з боротьби зі злочинністю. Дані про цю криміналістичну категорію використовуються для розроблення тактичних прийомів і методичних рекомендацій з розкриття, розслідування й попередження злочинів у сфері економічної діяльності, а також для організації й планування розслідування. Зокрема, інформація про способи злочинів використовується для забезпечення повноти, усебічності та ефективності розслідування; для пошуку осіб, які вчинили злочин, а також для попередження їх учинення вже відомими способами або такими, що мають з'явитися.

Таким чином, поглиблене дослідження способів злочинів у сфері економічної діяльності є основою для модернізації і вдосконалення методик розслідування цього виду злочинів, а також для оптимізації і підвищення ефективності процесу розслідування.

СПОСОБ ПРЕСТУПЛЕНИЯ В СФЕРЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК СИСТЕМООБРАЗУЮЩИЙ ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Дудников А. Л.

Исследованы проблемные вопросы криминалистических взаимосвязей способа преступления в сфере экономической деятельности с другими элементами криминалистической характеристики. На основе этого анализа сделаны выводы о месте

---

¹ Дудников А. Л. Криминалистическая система признаков хищений, совершенных путем злоупотребления служебным положением и использование ее данных в расследовании преступлений: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харьков, 1989. С. 205.

способа преступлення в системе элементов криминалистической характеристики преступлений в сфере экономической деятельности и значении такого подхода для модернизации и совершенствования методик расследования.

Ключевые слова: криминалистическая характеристика преступлений в сфере экономической деятельности, способ преступлення, криминалистические признаки преступлення.

CRIME METHOD IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY AS SYSTEM-FORMING ELEMENT OF CRIMINALISTICS DESCRIPTION

Dudnikov A. L.

The problem questions of criminalistic interrelations of the crime method in sphere of economic activities with other elements of criminalistic characteristic (a subject of a criminal infringement, personality of a criminal, typical traces) are studied. Depending on circumstances, key value when investigating crimes in the sphere of economic activity may have any from the specified elements of the criminalistic characteristics. The analysis of investigative and judicial practice shows that there exist correlation dependences between such structural elements of a criminalistic characteristic of crimes in the sphere of economic activity as their method, typical traces and criminal personalities because the type and the method of a crime are in a close relation with the criminal personality. But as this research and investigative practice proves, for this type of crimes the method occupies a special, leading position. It's a system-forming element of a criminalistic characteristic which is related with the other dependences of high degree of probability. It's explained by that a method is most informative, and in it (by means of it) all components of process of preparation, fulfillment and crime concealment in the sphere of economic activity are fully displayed. The crimes methods study is a source for the newest recommendations on struggle against crime. The data about this criminalistic category is used for working out tactical means and methodical recommendations about disclosure, investigation and the prevention of crimes in the sphere of economic activity and also for the organization and planning of investigation. In particular, the information about the methods of crimes is used for providing comprehensiveness, all-roundness and efficiency of investigation; for search of the persons who have committed a crime, and also for the prevention from their committing by already known methods or by such that could appear.

Keywords: criminalistic characteristic of crimes in the sphere of economic activity, method of crime, criminalistics signs of crime.

УДК 343.98

А. В. Ватраль, докторант відділу аспірантури і докторантури Національної академії Служби безпеки України, кандидат юридичних наук

ЗАСОБИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПІЗНАННЯ

Розглянуто основні засоби пізнавальної діяльності слідчого в ході досудового розслідування злочину. Визначено роль слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, криміналістичної техніки та заздалегідь